

BEATA JAROSZ

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin

O JĘZYKU SPECJALISTYCZNYM W KOMENTARZU SPORTOWYM (NA PRZYKŁADZIE RELACJI Z MECZÓW SIATKARSKICH)

Słowa kluczowe: słownictwo siatkarskie, język specjalistyczny, język sportowy, transmisja sportowa „na żywo”, relacja sportowa, komentarz sportowy.

STRESZCZENIE

Artykuł dotyczy sposobu funkcjonowania języka specjalistycznego w wypowiedzi dziennikarza relacjonującego emitowane „na żywo” zmagania sportowe. Na podstawie obserwacji warstwy słownej telewizyjnych transmisji z meczów siatkarskich autorka dochodzi do wniosku, że formy fachowe są obligatoryjnymi składnikami komunikatu formułowanego przez sprawozdawcę. Umożliwiają one bowiem nie tylko precyzyjne określanie konkretnych technik czy akcji sportowych, ale także warunkują symultaniczność dziennikarskiej narracji i przedstawianych telewizzowi rozgrywek.

Telewizyjna relacja sportowa¹ to program informacyjno-rozrywkowy (Furman, Kaliszewski, Wolny-Zmorzyński 2000; Bauer 2002/2004) przyjmujący postać multimedialnego (Loewe 2014) medialnego widowiska (Kuszeński 1971; Kumor 1973; Rekowski 1989; Uszyński 2004; Ostrowski 2007; Michalczyk 2012; Jarosz 2015), składającego się z warstwy sprawozdawczej i refleksyjno-oceniającej (Kita 1979), którym towarzyszą konteksty: wizualny (Bątkiewicz 1977; Ożdżyński 1979, 1994) oraz dźwiękowy (Jarosz 2015; por. Wiśnicki 2004). Wypowiedź dziennikarza sportowego opisującego i waloryzującego prezentowane widzowi zmagania koszykarzy, pływaków czy lekkoatletów sytuowana jest przez językoznawców w obrębie komunikatów reprezentujących opracowaną odmianę polszczyzny mówionej (Cockiewicz 1994; Wiśnicki 2004), mówiony monologowy wariant języka² (Ropa 1979) lub odmianę medialną

¹ Chaos terminologiczny dotyczący interesującego mnie gatunku (m.in.: *komentarz sportowy*, *relacja sportowa*, *sprawozdanie sportowe*, *transmisja sportowa*) mimo podejmowanych prób pozostaje wciąż nieujarzmiony (por. m.in.: Cockiewicz 1988; Tworek 2000; Grochala 2011; 2012a; 2012b; Ożdżyński [1978] 2012). W związku z tym w niniejszym tekście przyjmuję, podobnie jak w innym artykule (Jarosz 2015), że wyrażenia *relacja sportowa* i *transmisja sportowa* są bliskoznaczne, a formy *komentarz* i *sprawozdanie* odnoszą się wyłącznie do warstwy słownej relacji.

² Wypada nadmienić, że w XXI wieku komentarz sportowy nie musi mieć charakteru monologowego. Bardzo często zmagania zawodników opisuje dwóch sprawozdawców (merytoryczny i „od kolorowania”) naprzemiennie formułujących komunikaty kierowane zarówno do odbiorców, jak i do siebie samych. Trzeba

w typie telewizyjnym³ (Żydek-Bednarczuk 2004). Konstruowana opowieść winna być z jednej strony przejrzysta, a z drugiej zajmująca, toteż sprawozdawca musi formułować logiczne zdania, dobierać wyrazy idealnie pasujące do kontekstu, ortofonicznie je artykułować, co wymaga od niego odpowiednich kompetencji językowo-komunikacyjnych, ale także musi posiadać umiejętność barwnego opowiadania, szczegółowego opisywania i językowego ilustrowania (por. m.in.: Kuszewski 1971; Ostrowski 2003; Andrews 2009; Necel 2011). Drobiazgowo, jednoznacznie i wyczerpująco omawianie pojedynków szermierczych czy zawodów narciarskich wymaga jednak od komentatora użycia odpowiednich środków leksykalnych, bowiem — jak sygnalizowałam w innym miejscu (Jarosz 2014) — posługiwanie się wyłącznie określeniami z języka ogólnego uniemożliwiłoby przekazywanie informacji równoległe z rozwojem akcji.

Warunkiem zgodności treści dziennikarskiej wypowiedzi z prezentowanym przebiegiem zdarzeń (por. Ożdżyński 1996; Borzęcka 2002; Wiśnicki 2006) jest wykorzystanie specjalistycznego słownictwa sportowego desygnującego rozmaite zjawiska charakterystyczne dla danej dyscypliny⁴. Ilość tego typu form w warstwie słownej relacji⁵ jest uzależniona od wielu czynników, wśród których do najważniejszych należałoby zaliczyć: rodzaj sportu (jego „wiek”, tradycja, specyfika przekładająca się na zasób fachowych określeń), kompetencje sprawozdawcy, projektowany odbiorca (laik/znawca) oraz profil kanału telewizyjnego (ogólny/tematyczny) (por. Jarosz 2014). Niekiedy zbiór stosowanych przez dziennikarza profesjonalizmów jest bardzo duży i wymaga sporej wiedzy od telewidza chcącego zrozumieć formułowany komunikat. Aby to potwierdzić, zdecydowałam się przyjrzeć słownictwu używanemu przez osoby relacjonujące mecze siatkarskie emitowane „na żywo” na antenie Polsatu Sport⁶. Z towarzyszących obrazowi wypowiedzi wyekscerpowałam pokaźny zbiór form specjalistycznych, które pogrupowałam w kategorii semantyczne, mając na względzie przeje-

zaznaczyć, że osobami omawiającymi prezentowane na antenie widowisko mogą być nie tylko dziennikarze, ale też występujący w roli eksperta sami zawodnicy, trenerzy lub działacze sportowi (por. Morse 2003; Grochala 2012b; 2013; Jarosz 2015).

³ Z kolei Danuta Butler (1982) sytuuje język komentarza telewizyjnego w obrębie stylu publicystycznego stanowiącego podtyp oficjalny mówionej odmiany polszczyzny.

⁴ Język sportowy oraz wszystkie jego pododmiany (np. język koszykarski, rowerowy, pływacki, zapasniczy) traktować należy jako specjalistyczne warianty polszczyzny (por. m.in.: O Ź d Ź y ń s k i 1970; T w o r e k 2000; J a r o s z 2014). Takie przyporządkowanie wymienionych kodów nie budzi zastrzeżeń. Pojawiają się jednak prace, w których autorzy proponują rozstrzygnięcia inne, niekiedy kontrowersyjne. Przykładem mogą być sądy Krzysztofa Poloka (2012), który uznaje język sportu za rodzaj socjolektu młodzieżowego [!], nie podając bynajmniej argumentów popierających tę tezę. Takie zaszeregowanie uważa za „zgodne z popularną [?] definicją” (P o l o k 2012: 149), mając na myśli — jak twierdzi — encyklopedyczne objaśnienie Zbigniewa Krawczyka (1997).

⁵ Na temat funkcjonowania słownictwa sportowego w różnych sferach komunikacyjnych pisze Artur Tworek (2000).

⁶ Mecze, których relacje zostały poddane analizie, odbyły się w 2013 roku w ramach międzynarodowych turniejów kobiet (World Grand Prix) oraz mężczyzn (Liga Światowa). Przywołane w słowniczku definicje zostały skonstruowane w oparciu o moją wiedzę oraz informacje dostępne na następujących stronach internetowych: Only Volleyball 2011; Słownik Siatkarski 2011a; 2011b.

rzystość wyводу. Obserwacja sposobu funkcjonowania leksyki profesjonalnej w dziennikarskiej narracji pozwoli natomiast na sformułowanie ogólnych sądów na temat roli języka zawodowego w komentarzu sportowym. Chcę wyraźnie zaznaczyć, że moim celem nie jest systematyczny opis słownictwa siatkarskiego, a jedynie chęć potwierdzenia na przykładzie form odnoszących się do tej właśnie dyscypliny⁷, jak istotnym składnikiem dziennikarskiej wypowiedzi jest leksyka specjalistyczna.

Sprawozdawca omawiający zdarzenia rozgrywane się na boisku siatkarskim przede wszystkim w sposób fachowy określa poszczególnych zawodników, używając terminów: *libero*, *rozgrywający*, *atakujący*, *skrzydłowy*, *środkowy*, *przyjmujący*, a także profesjonalnych, nierzadko wartościujących rzeczowników⁸ typu: *rozgrywacz*, *strateg*, *taktyk* czy *wystawiacz*. Obok grupy rzeczowników osobowych w tekście relacji pojawia się duży zbiór form odnoszących się do rozmaitych akcji siatkarskich. W tej warstwie leksyki fachowej można wyróżnić co najmniej cztery kategorie leksykalno-semantyczne: ROZPOCZYNIANIE GRY, OFENSYWA, DEFENSYWA I BŁĘDY⁹.

W pierwszej grupie jednostek leksykalnych desygnujących działania siatkarskie znalazłyby się określenia odnoszące się do zagrywki, czyli wprowadzania piłki do gry, takie jak: *as* [*serwisowy*], *balonik*, *brazylijka*, *bździoch*, *flot*, *samolot*, *skrót*, *szybowiec*, *torpeda*, *zagrywka mierzona*, *zagrywka z rotacją boczną*, *zagrywka z wysoko*, *żaba*. Przywołane, nierzadko wartościujące formy zawierają rozmaite informacje, dotyczące m.in. siły zagrywki (*torpeda*, *żaba*), sposobu jej wykonania (*brazylijka*¹⁰, *zagrywka z wysoko*), kierunku (*zagrywka mierzona [do linii]*) lub skuteczności (*as* [*serwisowy*], *samolot*).

Drugi podzbiór form stanowią określenia odnoszące się do gry ofensywnej. Jedną z grup stanowią tu m.in. ogólne nazwy zagrań i sekwencji podań piłki między zawod-

⁷ Wśród prac dotyczących polskiego języka sportu (również w ujęciu kontrastycznym) dominują rozprawy poświęcone specjalistycznemu słownictwu piłkarskiemu, których autorami są m.in. Michał Wiśnicki (2004), Sebastian Sępek (2008), Mariusz Koper (2013), Marcin Lewandowski (2013). Brakuje natomiast opracowań dotyczących profesjonalnego języka siatkarskiego, choć terminy siatkarskie czasem pojawiają się w pracach traktujących o relacjach radiowych i telewizyjnych (np. Kochmańska 2012).

⁸ Konceptje dotyczące zbiorów leksyki (terminologia, słownictwo profesjonalne, żargonowe itd.) w fachowych odmianach języka pojawiają się m.in. w pracach Janiny Janasowej (1979), Jana Ożdżyńskiego (1996), Ewy Pajewskiej (2003) czy Urszuli Żydek-Bednarczuk (1987).

⁹ Słownictwo specjalistyczne pojawiające się w komentarzu sportowym z meczów piłkarskich próbował uporządkować Michał Wiśnicki (2004: 54–58). Wyróżnił on grupy określeń odnoszących się do: (1) osób znajdujących się na boisku lub w jego pobliżu (tj. zawodnicy, sędziowie, trenerzy); (2) przestrzeni gry oraz przepisów; (3) prowadzenia gry (tutaj wydzielił pola: PODANIE, PROWADZENIE PIŁKI, TAKTYKA). Zaznaczyć jednak trzeba, że nie wszystkie z wymienionych przez Wiśnickiego zbiorów leksyki zostały nazwane właściwie. W części tekstu, w której przywołany badacz omawia słownictwo dotyczące przepisów, wymienione zostały formy desygnujące zagrania nieregulaminowe (*wyjście na pozycję spaloną*) lub nieudane (*przeszronony karny*), które raczej należałoby określić mianem BŁĘDÓW.

¹⁰ *Brazylijka* to eponim powstały od nazwy geograficznej, odnoszący się do typu zagrywki wykonywanej początkowo tylko przez siatkarzy pochodzących z Brazylii. W języku siatkarskim, podobnie jak w słownictwie specjalistycznym odnoszącym się do innych dyscyplin sportu, istnieją również inne formy zawierające w swej strukturze komponent onomastyczny (por. Nowowiejski 2012).

nikami z jednej drużyny. Chodziłoby tutaj o połączenia wyrazowe typu: *przesunięta krótkka, rozegranie na prawo/na lewo, rozegranie na środek, wyprowadzić akcję czy akcja na czysto*. Kolejna warstwa to formy desygnujące ataki i inne działania mające na celu zdobycie punktu. Wśród określeń, o których mowa, przeważają konstrukcje kilkuczłonowe zawierające informację o strefie, z której wykonywany jest atak (*atak z drugiej linii, atak ze środka, pipe*), jego kierunku (*atak do linii, atak po prostej, kiwka na opadający blok; kiwka za blok*) czy — najogólniej rzecz ujmując — sposobie wykonania (*atak pod górę, atak na pałę, atak z miejsca, atak z obiegnięcia, oprzeć atak o blok, plas, zdrapka*). Do tego zbioru jednostek leksykalnych należałoby także włączyć zespolenia słowne wskazujące, czy zagranie było udane, idealne (*atak na pełnym zasięgu, blok — antenka, blok — aut, gwóźdź, mijać blok na czysto, obić blok, piłka pod rękę, piłka za dekolt, przełamać blok, wcisnąć piłkę za kołnierz, zmieścić się w boisku*) czy też niedokładne i nieskuteczne (*atak w antenkę, atak w aut, krótkka bez tempa, nabić się/nadziać się na blok, wyrzucić za antenkę*).

Kolejny zbiór słownictwa, którego używają dziennikarze komentujący zmagania siatkarskie, odnosi się do gry defensywnej. W tej grupie leksyki sytuować należy określenia typu: *blok lotny, blok pod nogi, blok rozrzucony, blok spóźniony, blok w tempo, dziura w bloku, mieć piłkę na rękach, odprowadzić piłkę, piłka uciekła spod rąk, postawić blok, punktowy blok, skakać w ciemno, skakać w tempo czy wyblok*. Przywołane leksemy i konstrukcje wyrazowe dotyczą działań obronnych przy siatce (*postawić blok*) i w obrębie boiska (*piłka uciekła spod rąk*), a przy tym informują o ich tempie (*blok spóźniony*), precyzji (*dziura w bloku*), przypadkowości (*skakać w ciemno*) lub skuteczności (*punktowy blok*). Nazywają także aktywności asekuracyjne (*odprowadzić piłkę*) oraz umożliwiające dalsze prowadzenie gry (*wyblok*).

Czwartą wspomnianą grupę słownictwa desygnującego działania siatkarskie, zarówno w rozmowach zawodników, trenerów, sędziów, jak i w wypowiedziach telewizyjnych komentatorów sportowych, stanowią formy określające błędy i nieprawidłowe zagrania. W tej warstwie leksykalnej sytuować należy sformułowania takie, jak: *minąć się z piłką, piłka {kogoś} przelobowała, piłka niesiona, piłka rzucona, podwójne odbicie, przejście, przekroczenie lub wpaść w siatkę*. Wydzielenie tego zbioru może budzić wątpliwości, wszak w obrębie nazw odnoszących się do gry ofensywnej i defensywnej usytuowane zostały połączenia słowne typu *atak w antenkę czy dziura w bloku* denotujące nieudane akcje. Wyróżnienie osobnej warstwy BŁĘDY jest jednak moim zdaniem uzasadnione, bowiem część z przyporządkowanych do niej form dotyczy działań określonych nazwami zawartymi w pozostałych trzech zbiorach. Przykładowo bowiem siatkarz może *minąć się z piłką* podczas ataku, zagrywki czy obrony, a *wpaść w siatkę* może w trakcie blokowania przeciwnika lub próby postania piłki na boisko rywala. Wydzielone zatem zbiory GRA OFENSYWNA i BŁĘDY czy GRA DEFENSYWNA i BŁĘDY częściowo nakładają się na siebie, a zatem nie mają charakteru rozłącznego¹¹.

¹¹ Warto zauważyć, że istnieje również inne rozwiązanie. Zbiór BŁĘDY może bowiem stanowić podzbiór każdej z trzech pozostałych grup — ROZPOCZYNANIE GRY, OFENSYWA, DEFENSYWA. W takim ujęciu część

Mam świadomość, że zaproponowany podział słownictwa siatkarskiego jest schematyczny i uproszczony. Leksyka desygnująca zjawiska związane z uprawianiem tej dyscypliny jest niezwykle bogata, eklektyczna [występują tu m.in. terminy ogólnosportowe (*aut, kontra*) i siatkarskie (*atak z obiegnięcia, przesunięta krótka*)¹², zdrobnienia (*balonik, asik*), zgrubienia (*aucior, asior*), neologizmy (*wystawiacz*), neosemantyzmy (*haczyk, zdrapka*), zapożyczenia (*pipe, tie-break*), eponimy (*brazylijka*), określenia interżargonowe (*as, samolot*)] i zdecydowanie bardziej złożona, co wymagałoby wyróżnienia kilkukrotnie większej liczby zbiorów niż wskazane powyżej. Funkcjonują przecież w tym profesjolekcie pojawiające się również w komentarzach sportowych nazwy desygnujące zmiany w zespole (np. *wypaść ze składu, zmiana na podwyższenie bloku, zmiana na pozycji*), elementy wyposażenia i przestrzeni (np. *antenna, plac gry*), ale też inne wyrazy i konstrukcje słowne, jak choćby: *czarna seria, dojechać {kogoś}, dzień konia, grać na blokadzie, grać na (zaciągniętym) hamulcu, mecz w godzinę z prysznicem, nokaut czy taktyka na błąd*. Moim zamierzeniem w niniejszym tekście nie był jednak — jak zaznaczyłam na wstępie — systematyczny opis słownictwa zawodowego, którym siatkarze, trenerzy czy działacze sportowi desygnują poszczególne elementy profesjonalnej rzeczywistości pozajęzykowej. Realizacja takiego zamierzenia wymagałaby szeroko zakrojonych badań, obejmujących gromadzenie materiału leksykalnego nie tylko metodą wywiadu (kwestionariuszowego czy swobodnego), ale przede wszystkim poprzez rejestrację autentycznych rozmów między siatkarzami, trenerami, sędziami itd., odbywających się w różnych sytuacjach komunikacyjnych (m.in. podczas meczów, treningów, spotkań szkoleniowych) (por. Dunaj 1987; Kurek 1990).

Wynotowanie określeń fachowych z kilku relacji sportowych miało natomiast na celu potwierdzenie, że dziennikarz, opisując zmagania zawodników, jest zmuszony używać języka specjalistycznego. Co ważne, tym jednostkom leksykalnym — wbrew temu, co twierdzi Michał Wiśnicki (2004: 53) — nie towarzyszą na ogół objaśnienia czy definicje. Takie postępowanie nie świadczy bynajmniej o ignorowaniu zasady kooperacji, bowiem — jak zauważa Paweł Nowak (2013: 152) — dziennikarz konstruujący komunikat „musi podjąć decyzję, jakim kodem językowym ma przekazać informację czy wyrazić opinię, dlatego nie sposób adresować wypowiedzi do wszystkich, bo zróżnicowanie kompetencji językowej odbiorców mediów jest niezwykle”. Komentatorzy doceniają więc kompetencję odbiorcy (por. m.in.: Waszakowa 2005; Jarosz 2013), zakładając, że relacja sportowa to typ medialnej rozrywki preferowany przez osoby znające się na rzeczy, a przynajmniej zainteresowane daną dyscypliną, a zatem

z określeń odnoszących się do nieudanych zagrań miałyby charakter wielofunkcyjny. Jednak wówczas kłopotliwe okazałoby się przyporządkowanie form desygnujących błędy niemające wpływu na inicjację gry, ataku czy obrony, jak choćby: *błąd ustawienia* czy *błąd rotacji*.

¹² Część terminów zarówno ogólnosportowych, jak i siatkarskich ma status międzynarodowy (np.: *aut, serw, setpoint, tie-break*), co jest cechą charakterystyczną języków specjalistycznych (por. m.in.: Ożdżyński 1970; Grucza 1991; Górnicz 2003; Waszakowa 2005; Nowowiejski 2012; Koper 2013).

posiadające pewien zasób wiedzy obejmujący również specjalistyczne słownictwo¹³ (por. Wiśnicki 2004; Kochmańska 2013). Trzeba jednak zaznaczyć, że niekiedy pojawiający się w komentarzu profesjonalizm zostaje przez sprawozdawcę wyjaśniony (*sędzia odgwizdał przejście, czyli przekroczenie całą stopą linii środkowej, które jest błędem*), obudowany komentarzem metatekstowym (*widzieliśmy piękne zagranie, tak zwany „haczyk”*) lub informacją o jego środowiskowym pochodzeniu (*oddychają rękawami, jak to się mówi w gwarze sportowej*). Taki sposób postępowania świadczy natomiast o sporadycznie przyjmowanej przez dziennikarza postawie asekuracyjnego konstruowania kompetencji odbiorcy (‘wyjaśniam, bo podejrzewam, że możesz nie wiedzieć, co to znaczy’)¹⁴ (Jarosz 2013).

Reasumując: tak, jak nie da się napisać artykułu na temat nazw własnych bez stosowania terminologii onomastycznej czy — szerzej — językoznawczej, tak też nie da się opowiadać o meczu siatkarskim, piłkarskim czy koszykarskim wyłącznie za pomocą określeń potocznych, znanych wszystkim użytkownikom polszczyzny. Relacjonując zmagania tenisowe, dziennikarz musi użyć terminów takich, jak: *cross* (‘uderzenie piłki po przekątnej kortu’), *drop shot* (‘delikatne zagranie piłki na stronę przeciwnika tuż za siatkę’), *lob* (‘uderzenie piłki wysoko ponad rywalem, który jest blisko siatki’) czy *smecz* (‘zbijanie piłki wysoko wystawionej przez przeciwnika lobem’), nie tylko po to, by precyzyjnie określać konkretne zagrania, ale także po to, by komentarz dotyczył aktualnie dziejących się zdarzeń, a zatem aby był skonstruowany wokół osi *hic et nunc*¹⁵ (por. Ożdżyński 1996). Formy specjalistyczne nie funkcjonują więc w wypowiedzi sprawozdawcy na zasadzie inkrustacji¹⁶, ale stanowią elementy obligatoryjne. Ich brak nie tylko poważnie utrudniłby opisywanie zdarzeń, ale również ekskludowałby symultaniczność dziennikarskiego słowa i rozgrywających się pojedynków¹⁷. Fakt ten z jednej strony nobilituje relację sportową na tle innych gatunków, warunkując aurę profesjonalizmu, „naukowości”, a zarazem elitarności tego typu rozrywki (por. Morse 2003: 52), ale z drugiej — wymaga odpowiednich kompetencji zarówno od nadawcy, który musi umieć bezbłędnie nazwać poszczególne techniki, tricki, zagrania i akcje, jak i od odbiorcy, który winien znać specjalistyczne słownictwo dotyczącej oglądanej dyscypli-

¹³ Warto dodać, że nawet widz przypadkowy jest w stanie zrozumieć wiele terminów sportowych, bowiem formy te z łatwością przenikają do języka ogólnego (por. np.: Tworek 2000; Szczepańska 2004; Nowowiejski 2008; 2011; Jarosz 2013).

¹⁴ Wypada wspomnieć, że taką postawę przyjmują językoznawcy czy medioznawcy badający narrację sprawozdawców sportowych, o czym świadczą umieszczane w nawiasach lub przypisach objaśnienia form specjalistycznych (zob. np.: Ostrowski 2007; Nowowiejski 2008)

¹⁵ Trzeba zaznaczyć, że słownictwo fachowe związane z konkretną dyscypliną stanowi naturalny składnik warstwy słownej radiowych i internetowych bezpośrednich relacji sportowych.

¹⁶ Taką funkcję formy socjolektalne (a więc i słownictwo profesjonalne) pełnią m.in. w komunikatach prasowych, co wykazały analizy przeprowadzone m.in. przez Marię Wojtak (2005; 2013).

¹⁷ Oczywiście dotyczy to tych partii komentarza, których tematem są aktualnie dziejące się zdarzenia. Dziennikarska narracja obejmuje bowiem także sekwencje retrospektywne, biograficzne, statystyczne, geograficzne itd. (por. Ożdżyński 1996; Grochala 2013).

ny, aby właściwie zdekodować przekaz słowny¹⁸. W przypadku towarzyszącego obrazowi komentarza sportowego można więc mówić o warunkującej sukces komunikacyjny swoistej konwencji (por. Awdiejew 2004; Sawicka 2006), pewnej niepisanej umowy między nadawcą a odbiorcą medialnej narracji — sprawozdawca zakłada bowiem *a priori*, że widz go zrozumie, oglądający zaś akceptuje przyjętą przez dziennikarza strategię opisu zmagania zawodników obejmującą brak szczegółowych objaśnień metatekstowych.

SŁOWNICZEK

Akcja na czysto ‘idealne, nieczytelne dla przeciwnika rozegranie pozwalające na wykonanie ataku bez bloku’.

Antenka ‘pręt umocowany na siatce rozdzielającej połowy boiska, wyznaczający przestrzeń, przez którą piłka może przejść na stronę przeciwnika’.

As [*serwisowy*] ‘punktowa zagrywka’.

Atak do linii ‘uderzenie piłki w taki sposób, aby dotknęła boiska tuż przy linii bocznej lub końcowej’.

Atak na pałę ‘uderzenie piłki bardzo mocne, ale bez pomysłu, bez dbałości o nadanie odpowiedniego kierunku czy rotacji’.

Atak na pełnym zasięgu ‘uderzenie piłki w sytuacji, gdy idealne wystawienie piłki przez rozgrywającego pozwala zawodnikowi atakującemu na dobre dojsie do piłki i maksymalne wykorzystanie posiadanych umiejętności i parametrów fizycznych’.

Atak po prostej ‘uderzenie piłki w taki sposób, że tor jej lotu jest równoległy do linii bocznej boiska’.

Atak pod górę ‘uderzenie piłki w taki sposób, że najpierw leci ona w górę, a później opada (klasycznie: uderzona piłka leci od razu w kierunku podłoża)’.

Atak w antenkę ‘uderzona piłka trafia w antenkę, co oznacza przyznanie punktu drużynie przeciwnej’.

Atak w aut ‘uderzona piłka spada po stronie przeciwnika, ale poza boiskiem’.

Atak z drugiej linii lub *pipe* ‘atak wykonywany z szóstej strefy (środkowa część boiska między drugą linią a linią końcową)’.

Atak z miejsca ‘wykonanie ataku bez naskoku’.

Atak z obiegnięcia ‘atak polegający na wykonaniu ataku (najczęściej ze skrzydła) po dynamicznym obejściu zawodnika rozgrywającego akcją’.

Atak ze środka ‘atak wykonany z trzeciej strefy’.

Atakujący lub *skrzydłowy* ‘zawodnik, którego głównym zadaniem jest kończenie akcji rozpoczętych wystawą przez rozgrywającego’.

Balonik, flot lub *żaba* ‘bardzo lekka zagrywka’.

Blok — *antenka* ‘piłka po ataku uderza w ręce blokujących i następnie odbija się od antenki, co oznacza zdobycie punktu przez drużynę atakującą’.

¹⁸ Rację ma bowiem Jerzy Lukszyn (2007: 55), pisząc, że ze względu na wiedzę odbiorcy „treść tekstu specjalistycznego ulega pewnym transformacjom, takim jak: symplifikacja, augmentacja, reorganizacja, deformacja, a nawet destrukcja informacji zawartej w komunikacie nadawcy” (por. Grucza 2008).

Blok — aut ‘piłka po ataku uderza w ręce blokujących i spada poza linią wyznaczającą granice boiska’.

Blok lotny lub *blok rozrzucony* ‘blok niestabilny, niewłaściwie ustawiony, ponieważ zawodnicy byli spóźnieni względem działań przeciwnika’.

Blok pod nogi ‘efektywne zatrzymanie ataku, kończące się spadnięciem piłki w boisko drużyny ofensywnej tuż pod nogami atakującego’.

Blok spóźniony ‘zawodnicy blokujący ustawili się zbyt późno, co skutkuje niemożnością zatrzymania przeciwnika’.

Blok w tempo lub *skakać w tempo* ‘zawodnicy ustawiają blok w odpowiednim momencie względem ataku przeciwnika, co umożliwia jego zatrzymanie; wyskakiwać do bloku równocześnie z atakującym z przeciwnej drużyny’.

Błąd rotacji ‘zawodnicy po zdobyciu punktu nieprawidłowo zmienili pozycje na boisku’.

Błąd ustawienia ‘zawodnicy zajmują niewłaściwe pozycje na boisku’.

Brazylijka ‘lekka, ale trudna, techniczna zagrywka’.

Bździoch [‘pogardliwie:] bardzo lekka zagrywka’.

Czarna seria (1) ‘strata kilku punktów z rzędu’, (2) ‘przegranie kilku meczów z rzędu’.

Dojechać {kogoś} ‘doprowadzić do remisu w sytuacji wysokiego prowadzenia przeciwnika’.

Dzień konia ‘dzień, w którym zawodnik jest bardzo skuteczny, zdobywa punkt w każdej akcji (nawet przypadkowej)’.

Dziura w bloku ‘nieszczelny blok, umożliwiający przeciwnikowi zmieszczenie piłki między rękami przeciwnika’.

Grać na blokadzie lub *grać na (zaciągniętym) hamulcu* ‘grać zachowawczo, asekuracyjnie, nie podejmując ryzyka; rezygnować z wykonywania mocnych ataków i zdecydowanych zagrań’.

Gwóźdź ‘bardzo mocny, efektowny i skuteczny atak’.

Kiwka na opadający blok ‘opóźnienie momentu odbicia piłki, jej lekkie uderzenie i skierowanie w ręce blokujących, którzy są w ostatniej fazie wyskoku, przez co mają wielkie trudności z obroną’.

Kiwka za blok ‘delikatne pchnięcie, muśnięcie piłki pod górę tak, aby przeleciała nad zawodnikami blokującymi i spadła za nimi w boisko’.

Krótką bez tempa ‘rozgrywający podaje nieprecyzyjnie (niedbale, zbyt wolno/szybko itd.) piłkę do zawodnika, który ma wykonać atak ze środka (z trzeciej strefy), przez co atak jest niedokładny’.

Libero ‘zawodnik, którego zadaniem jest wyłącznie gra obronna’.

Mecz w godzinę z prysznicem ‘mecz wygrany szybko bez straty seta’.

Mieć piłkę na rękach lub *piłka uciekła spod rąk* ‘zawodnik ma kontakt z piłką po ataku przeciwnika, ale nie jest w stanie jej obronić, by umożliwić dalsze prowadzenie gry’.

Mijać blok na czysto ‘ominięcie w ataku rąk blokujących zawodników’.

Minąć się z piłką ‘nie zdołać uderzyć piłki z powodu złej oceny toru lotu lub niedokładnego podania’.

- Nabić się na blok* lub *nadziać się na blok* ‘piłka uderzona przez atakującego zostaje efektownie zatrzymana przez blokujących’.
- Nokaut* ‘set (rzadziej: mecz) wygrany zdecydowanie, z bardzo dużą przewagą punktową’.
- Obić blok* ‘techniczne zabicie piłki, po którym uderza ona w ręce blokujących i spada poza linię boczną boiska’.
- Odprowadzić piłkę* ‘zawodnik broniący śledzi wzrokiem tor lotu piłki po odbiciu, ataku lub bloku przeciwnika, kontrolując, czy na pewno spadnie poza linię wyznaczającą koniec boiska’.
- Oprzeć atak o blok* ‘techniczne uderzenie, po którym piłka lekko odbija się od rąk blokujących i wraca na stronę zawodnika wykonującego atak’.
- Piłka {kogoś} przelobowała* ‘piłka przeleciała wysoko nad zawodnikiem, który jest źle ustawiony w obronie (zbyt blisko siatki)’.
- Piłka niesiona* lub *piłka rzucona* ‘błędy odbicia polegające na zbyt długim kontakcie z piłką’.
- Piłka pod rękę* ‘dokładne wystawienie piłki przez rozgrywającego, która idealnie trafia pod rękę zawodnika atakującego’.
- Piłka za dekolt* ‘piłka po ataku i kontakcie z rękami blokujących wpada w boisko przeciwnika pod nogami rywali, przelatując między blokującymi a siatką’.
- Plac gry* ‘boisko’.
- Plas* ‘techniczne, lekkie zabicie piłki płaską dłonią, kierujące ją w niebronione miejsce boiska po stronie rywala’.
- Podwójne odbicie* ‘błąd polegający na dwukrotnym kontakcie jednego zawodnika z piłką (odbicie raz za razem lub dotknięcie w różne części ciała, np. ręce i plecy)’.
- Postawić blok* ‘wyskoczyć przy siatce w celu zatrzymania przeciwnika’.
- Przejście* lub *przekroczenie* (1) ‘przekroczenie całą stopą środkowej linii boiska oddzielającej pola obu drużyn’, (2) ‘kontakt stopy zawodnika ze strefy pierwszej, piątej lub szóstej z linią środkową podczas wykonywania ataku’, (3) ‘dotknięcie lub przekroczenie linii końcowej boiska podczas wykonywania zagrywki’.
- Przelamać blok* ‘zaatakować bardzo mocno, uniemożliwiając blokującym zatrzymanie piłki’.
- Przesunięta krótka* ‘akcja polegająca na tym, że rozgrywający posyła piłkę do środkowego, który czeka na piłkę nie zaraz przy nim, jak w przypadku klasycznej krótkiej, ale jest od niego oddalony o 2–3 metry w kierunku skrzydła’.
- Przyjmujący* ‘zawodnik, którego zadaniem jest odbiór zagrywki przeciwnika’.
- Punktowy blok* ‘skuteczne zatrzymanie ataku przeciwnika, kończące się zdobyciem punktu’.
- Rozegranie na prawo/na lewo* ‘rozgrywający posyła piłkę do atakującego na prawe lub lewe skrzydło’.
- Rozegranie na środek* ‘rozgrywający wyprowadza atak z trzeciej strefy’.
- Rozgrywający* lub *rozgrywacz* ‘zawodnik wyprowadzający akcję po przyjęciu piłki lub obronie’.
- Samolot* lub *szybowiec* ‘[pogardliwie:] bardzo lekka zagrywka, która wychodzi daleko poza linię wyznaczającą koniec boiska’.

Skakać w ciemno ‘podjąć decyzję o ustawieniu bloku, wybierając losowo zawodnika z przeciwnej drużyny i zakładając, że to on będzie wykonywał atak’.

Skrót ‘rodzaj zagrywki z wyskoku, podczas której zawodnik sygnalizujący początkowo mocne zabicie piłki, w ostatniej chwili lekko ją uderza’.

Strateg lub *taktyk* ‘zawodnik konsekwentnie realizujący założenia taktyczne’.

Środkowy ‘zawodnik specjalizujący się w wykonywaniu ataków z trzeciej strefy (środkowa część boiska między siatką rozdzielającą obie połowy a drugą linią)’.

Taktyka na błąd ‘strategia polegająca na zmuszaniu przeciwnika do popełniania błędów’.

Torpeda ‘bardzo silna zagrywka’.

Wcisnąć piłkę za kołnierza ‘piłka po ataku i kontakcie z rękami blokujących wpada w boisko przeciwnika tuż za blokującym’.

Wpaść w siatkę ‘dotknąć siatki podczas wykonywania ataku lub bloku’.

Wyblok [też: *blok pasywny*] ‘nieskuteczna próba zatrzymania przeciwnika, jednak umożliwiająca obronę ataku przeciwnika poprzez znaczne osłabienie jego siły’.

Wypaść ze składu ‘nie zostać powołanym przez trenera do gry w zespole’.

Wyprowadzić akcję ‘zaplanować i rozegrać akcję po udanej obronie’.

Wyrzucić za antenkę ‘uderzyć piłkę w taki sposób, że tor jej lotu znajduje się poza przestrzenią wyznaczoną między dwiema antenkami’.

Wystawiacz [pogardliwie:] ‘rozgrywający, który gra bardzo czytelnie, niekombinacyjnie’.

Zagrywka boczna ‘rodzaj technicznej zagrywki wykonywanej przez zawodnika stojącego bokiem do linii końcowej boiska’.

Zagrywka mierzona ‘zagrywka techniczna precyzyjnie kierowana w konkretnego zawodnika, narożnik boiska lub linię’.

Zagrywka z wyskoku ‘zagrywka dynamiczna, mocna, którą zawodnik wykonuje „w powietrzu”, w momencie, gdy stopy nie dotykają boiska’.

Zdrapka ‘nieprecyzyjne wykonanie ataku ze środka (z trzeciej strefy), w którym zawodnik zamiast uderzyć piłkę całą dłonią, dotyka ją tylko palcami lub paznokciami’.

Zmiana na podwyższenie bloku ‘wprowadzenie na boisko pod siatkę wyższego lub bardziej skoczego zawodnika w celu zwiększenia skuteczności w defensywie’.

Zmiana na pozycji ‘zastąpienie zawodnika innym, pełniącym tę samą funkcję, np. atakującego₁ na atakującego₂’.

Zmieścić się w boisku ‘zaatakować w taki sposób, że piłka szczęśliwie trafia w boisko, tuż przy liniach wyznaczających jego granice’.

BIBLIOGRAFIA

- Andrews P. 2009: *Dziennikarstwo sportowe. Praktyczny przewodnik*, tłum. M. Lorek, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Awdiejew A. 2004: *Gramatyka interakcji werbalnej*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bauer Z. 2002/2004: Gatunki dziennikarskie, [w:] Z. Bauer, E. Chudziński (red.), *Dziennikarstwo i świat mediów*, Kraków: Universitas, 254–280.

- Bątkiewicz A. 1977: Semiotyczne uwarunkowania transmisji telewizyjnej, [w:] A. Helman (red.), *Z zagadnień semiotyki sztuk masowych*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 197–215.
- Borzęcka A. 2002: Kontekst narracyjny komentarza sportowego w telewizji, [w:] J. Ożdżyński, T. Rittel (red.), *Konteksty kulturowe w dyskursie edukacyjnym*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Edukacja”, 427–441.
- Butler D. 1982: Miejsce języka potocznego wśród odmian współczesnej polszczyzny, [w:] S. Urbańczyk (red.), *Język literacki i jego warianty. Księga referatów VIII Sesji Międzynarodowej Komisji Słowińskich Języków Literackich w listopadzie 1980 r.*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 17–28.
- Cockiewicz W. 1988: *Komentarz transmisji sportowej w telewizji (charakterystyka składniowa). Studium z zakresu składni języka mówionego*, Kraków: nakł. Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Cockiewicz W. 1994: Język telewizji polskiej jako przykład opracowanej odmiany polszczyzny mówionej, [w:] Z. Kurzowa, W. Śliwiński (red.), *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej oficjalnej*, Kraków: Universitas, 187–196.
- Dunaj B. 1987: O kilku problemach metodologicznych socjolingwistycznych badań języka mówionego (w świetle dotychczasowych doświadczeń), *Socjolingwistyka* 6, 29–37.
- Furman W., Kaliszewski A., Wolny-Zmorzyński K. 2000: *Gatunki dziennikarskie. Specyfika ich tworzenia i redagowania*, Rzeszów: Wyższa Szkoła Zarządzania.
- Górnicz M. 2003: Zapożyczenia, terminy międzynarodowe i internacjonalizmy *a priori*, [w:] P. Mamet, A. Mrózek (red.), *Języki specjalistyczne. Zagadnienia dydaktyki i przekładu*, Katowice: Wydawnictwo Naukowe Śląsk, 29–34.
- Grochala B. 2011: Ten sam gatunek w dwóch odmianach — o telewizyjnej i internetowej relacji sportowej na żywo, [w:] D. Ostaszewska (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. 4: *Gatunek a komunikacja społeczna*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 169–180.
- Grochala B. 2012a: Dwugłos dziennikarsko-eksperski — wpływ czynników pragmatycznych na sposób konstruowania komentarza sportowego/relacji sportowej na żywo, [w:] A. Burzyńska-Kamieniecka (red.), *Akty i gatunki mowy w perspektywie kulturowej*, „Język a Kultura” 23, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 199–209.
- Grochala B. 2012b: Komentarz (sportowy), relacja (sportowa), sprawozdanie (sportowe) — przegląd stanowisk, *Folia Litteraria Polonica* 3 (17), 95–96.
- Grochala B. 2013: Komentarz sportowy jako narracja, [w:] D. Filar, D. Piekarczyk (red.), *Narracyjność języka i kultury. Literatura i media*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 237–246.
- Grucza F. 1991: Terminologia — jej przedmiot, status i znaczenie, [w:] F. Grucza (red.), *Teoretyczne podstawy terminologii*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 11–44.
- Grucza S. 2008: „Teksty specjalistyczne”: Językowe eksponenty wiedzy specjalistycznej, [w:] Ł. Karpiński (red.), *Kulturowy i leksykograficzny obraz języków specjalistycznych*, „Języki Specjalistyczne” 8, Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, 181–193.
- Janasowa J. 1979: Słownictwo techniczne w akcji mowy, *Socjolingwistyka* 2, 183–195.
- Jarosz B. 2013: O zasięgu słownictwa socjolektalnego w XXI wieku, *Białostockie Archiwum Językowe* 13, 95–114.
- Jarosz B. 2014: Błędy językowe w relacjach sportowych, czyli o (nie)wzorcowości języka w mediach, [w:] Hofman I., Kępa-Figura D. (red.), *Współczesne media. Wartości w mediach — wartości mediów*, t. 1: *Wartości w mediach*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 89–107.
- Jarosz B. 2015: Rozrywka specjalistyczna, czyli o telewizyjnej relacji sportowej, [w:] J. Bujak-Lechowicz (red.), *Kulturowy obraz rozrywki*, Szczecin: volumina.pl, 219–228.
- Kita M. 1979: Problem ustrukturyzowania tekstów radiowych i telewizyjnych sprawozdań sportowych, *Socjolingwistyka* 2: 133–148.

- Kochmańska W. 2012: Jeden mecz w dwóch odsłonach — język relacji radiowej i telewizyjnej (na przykładzie meczu siatkarskiej Ligi Mistrzów), *SŁOWO. Studia Językoznawcze* 3, 84–96.
- Kochmańska W. 2013: Radiowa relacja z meczu siatkarskiego — przekaz treści czy emocji? Na podstawie transmisji w wybranych rzeszowskich rozgłośniach radiowych, [w:] I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne media. Język mediów*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 25–32.
- Koper M. 2013: „Turku, kończ ten mecz!” O mówionej odmianie języka dziennikarzy sportowych raz jeszcze, [w:] M. Jarosz, P. Drzewiecki, P. Płatek (red.), *Sport w mediach*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA, 284–298.
- Krawczyk Z. 1997: Kultura fizyczna, [w:] Z. Krawczyk (red.), *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 5: *Kultura fizyczna, sport*, Warszawa: Instytut Kultury, 377–383.
- Kumor A. 1973: *Telewizja. Teorie — percepcja — wychowanie*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kurek H. 1990: *Metoda socjolingwistycznego badania fonetyki języka mówionego środowisk wiejskich (na przykładzie kilku wsi Beskidu Niskiego)*, Kraków: nakł. Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kurzowa Z., Szpiczakowska M. 1985: W poszukiwaniu przedmiotu, celów i metod badawczych, [w:] Z. Kurzowa (red.), *Badania nad językiem polskiej telewizji. Studia metodologiczne i opisowe*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 11–24.
- Kuszeński S. 1971: *Widowisko telewizyjne*, Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe.
- Lewandowski M. 2013: *The Language of Football: an English-Polish Contrastive Study*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Loewe I. 2014, Sport w mediasferze z perspektywy lingwisty, *Postscriptum Polonistyczne* 2(14), 71–91.
- Lukszyn J. 2007: Tekst specjalistyczny pod lingwistyczną lupą, [w:] M. Kornacka (red.), *Teksty specjalistyczne jako nośniki wiedzy fachowej*, „Języki Specjalistyczne” 7, Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, 51–70.
- Michałczyk S. 2012: Krytyczne teorie mediów: aktualność czy przeżytek?, [w:] I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne media. Kryzys w mediach*, t. I, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 15–31.
- Morse M. 2003: Sport w telewizji: powtórka i przedstawienie na ekranie, przekł. A. Piskorz, [w:] A. Gwóźdź (wyb. i oprac.), *Media — eros — przemoc. Sport w czasach popkultury*, Kraków: Universitas, 21–56.
- Necel R. 2011: Rola dziennikarza komentatora w relacjonowaniu telewizyjnych widowisk sportowych, [w:] Rogowski Ł., Skrobaccki R. (red.), *Społeczne zmagania ze sportem*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 77–88.
- Nowak P. 2013: Czy istnieje pragmalingwistyka medialna?, [w:] J. Panasiuk, T. Woźniak (red.), *Język — człowiek — społeczeństwo. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Grabiasowi*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 145–156.
- Nowowiejski B. 2008: Refleksje nad współczesną polską leksyką sportową, [w:] M. Rutkowski, K. Zawilska (red.), *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji II*, Olsztyn [s. n.], 23–35.
- Nowowiejski B. 2011: Współczesne polskie słownictwo sportowe w ujęciu normatywnym, [w:] B. Pędzich, D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Polskie dźwięki, polskie słowa, polska gramatyka (system — teksty — norma — kodyfikacja)*, Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 263–274.
- Nowowiejski B. 2012: Pierwiastek onomastyczny w polskiej terminologii sportowej, *Poznańskie Studia Polonistyczne* 12, 21–30.
- Ostrowski A. 2003: *Dziennikarstwo sportowe*, Wrocław: Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.
- Ostrowski A. 2007: *Telewizyjna transmisja sportowa, czyli największy teatr świata*, Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP.

- O ź d ż y ń s k i G. 1996: Komentarz telewizyjny jako forma narracji (na przykładzie transmisji z meczu tenisowego), [w:] S. Kania (red.), *Spoleczne zróżnicowanie języka*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 111–123.
- O ź d ż y ń s k i J. 1970: *Polskie słownictwo sportowe*, Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum.
- O ź d ż y ń s k i J. 1979: *Mówione warianty wypowiedzi w środowisku sportowym*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- O ź d ż y ń s k i J. 1994: Kontekst wizualny reporterskiej wypowiedzi unaoczniającej w radiu i telewizji, [w:] Z. Kurzowa, W. Śliwiński (red.), *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej oficjalnej*, Kraków: Universitas, 231–241.
- O ź d ż y ń s k i J. 1996: Profesjonalizmy, subjęzyki i rejestry — w ujęciu kognitywnym, [w:] S. Kania (red.), *Wokół społecznego zróżnicowania języka*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 125–140.
- O ź d ż y ń s k i J. [1978] 2012: Relacja radiowa a komentarz telewizyjny w ujęciu składniowo-informacyjnym (na materiale sportowym), [w:] M. Kita, I. Loewe (red.), *Język w mediach. Antologia*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 163–177.
- P a j e w s k a E. 2003: *Słownictwo tematycznie związane z lasem w kontekście badań nad językami specjalistycznymi*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- P o ł o k K. 2012: Kwestie nacechowania w języku sportu, *SŁOWO. Studia Językoznawcze* 3, 149–167.
- R e k o w s k i W. 1989: *Sport w przekazie telewizyjnym*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego.
- R o p a A. 1979: Próba klasyfikacji występujących w telewizji odmian języka, *Zeszyty Prasoznawcze* 20, 41–48.
- S a w i c k a G. 2006: *Język a konwencja*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- S ę p e k S. 2008: Is English injuring Polish? An analysis of the spread of English terminology in (and through) Polish football, [w:] E. Lavric, G. Pisek, A. Skinner, W. Stadler, *The Linguistics of Football*, Tübingen: Narr Dr. Gunter, 53–62.
- S z c z e p a ń s k a E. 2004: Internacjonalizmy a anglicyzmy w języku czeskim i polskim, *Bohemistyka* 2, 96–104.
- T w o r e k A. 2000: Język sportu — próba definicji (analiza języka polskiego i niemieckiego), [w:] G. Szpila (red.), *Język trzeciego tysiąclecia*, „Język a Komunikacja” 1, Kraków: Wydawnictwo Tertium, 331–340.
- U s z y ń s k i J. 2004: *Telewizyjny pejzaż genologiczny*, Warszawa: Telewizja Polska S.A. Centrum Strategii — Akademia Telewizyjna.
- W a s z a k o w a K. 2005: *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- W i ś n i c k i M. 2004: Słownictwo telewizyjnego komentarza sportowego (na przykładzie transmisji z meczów piłkarskich), *Poradnik Językowy* 8, 49–63.
- W i ś n i c k i M. 2006: Struktura językowa telewizyjnego komentarza sportowego — próba charakterystyki, *Studia Medioznawcze* 4, 13–32.
- W o j t a k M. 2005: Socjolekt w reportażu prasowym — wybrane zagadnienia, [w:] G. Szpila (red.), *Język trzeciego tysiąclecia III*, t. 1: *Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny*, „Język a Komunikacja” 8, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej Tertium, 403–410.
- W o j t a k M. 2013: O sposobach prezentacji i funkcjach socjolektu w reportażu wizerunkowym, [w:] J. Panasiuk, T. Woźniak (red.), *Język — człowiek — społeczeństwo. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Grabiasowi*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 281–293.
- Ż y d e k - B e d n a r c z u k U. 1987: Sytuacja socjolingwistyczna w języku zawodowym na Śląsku, *Socjolingwistyka* 7, 92–105.
- Ż y d e k - B e d n a r c z u k U. 2004: Zmiany w zachowaniach komunikacyjnych a nowe odmiany językowe (odmiana medialna), [w:] K. Michalewski (red.), *Współczesne odmiany języka narodowego*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 99–106.

ŹRÓDŁA

Only Volleyball 2011 — <http://only-volleyball.blog.onet.pl/2011/01/10/siatkarski-slownik/> [21.03.2015].

Słownik Siatkarski 2011a — <http://aktualnosci.siatka.org/pokaz/2011-01-10-slownik-siatkarski-czesc-i> [21.03.2015].

Słownik Siatkarski 2011b — <http://aktualnosci.siatka.org/pokaz/2011-01-11-slownik-siatkarski-czesc-ii-zwiazki-frazeologiczne> [21.03.2015].

SUMMARY**About specialized language in sports commentary (on the example of coverages of volleyball matches)**

Key words: volleyball vocabulary, specialized language, sports language, sports coverage, sports commentary, play-by-play.

The article concerns the functioning of the specialized language in statement of journalist, who covers live broadcast of sports competitions. On the basis of observations of the verbal layer of volleyball matches telecasts the author concludes that professional forms are mandatory elements of the commentator's communique. They not only enable a precise terming techniques or sports actions, but also condition the simultaneity of the journalistic narration and games presented to the viewer.